

Sak 11: Behandling av valglovutvalgets innstilling

I løpet av våren skal et eget offentlig utvalg legge frem forslag til endringer i valgloven. Agder Arbeiderparti hadde besøk av Arbeiderpartiets medlem av utvalget, Knut Storberget, på representantskapet før jul. Dette var starten på en prosess som skal ende opp på årsmøtet i Agder Arbeiderparti siste helgen i mars.

Kommunepartiene er oppfordret til å behandle temaene som er til diskusjon i valglovutvalget, slik at vi har en grundig behandling i partiorganisasjonen før vi fatter endelig beslutning på årsmøtet i fylkespartiet.

Som grunnlag for behandlingen sender fylkesstyret ut det som vil være fylkesstyret innstilling årsmøtet.

Fylkesstyrets forslag:

1. Valgdistrikt følger fylket, med følgende forutsetninger:
 - Utjevningsmandat omgjøres til distriktsmandat, og Agder mister ikke mandat
 - Sperregrensen flyttes til distrikt
2. 16-års stemmerett ved kommune- og fylkestingsvalg
3. Fortsatt valg ved oppmøte.
4. Perioden for forhåndsstemmingen kortes ned fra fire til tre uker.
5. Det skal ikke være anledning til å stryke på listene.
6. Arealfaktoren må styrkes.

Begrunnelse

Til punkt 1: Valgdistrikt følger fylket, med følgende forutsetninger:

- **Utjevningsmandat omgjøres til distriktsmandat, og Agder mister ikke mandat**
- **Sperregrensen flyttes til distrikt**

Når ny valglov skal vedtas mener vi det er viktig at loven tar hensyn til at det har vært flere endringer for flere organisasjoner knyttet til regionreformen i Agder:

- Fra 1.1.2020 ble Agder fylkeskommune etablert som et resultat av sammenslåingen av Aust-Agder fylkeskommune og Vest-Agder fylkeskommune.

- Den regionale statsforvaltningen er i hovedsak organisert slik at Agder faller innenfor en felles enhet.
- Fylkesmannsembetene ble slått sammen 1.1.2016.
- Regionen har felles politidistrikt, helseforetak og universitet.
- Innenfor de regionale forskningsfondene utgjør Agder en felles region.
- Viktige næringsklynger har også en regional tilnærming. Næringsklyngen GCE NODE består av bedrifter innen olje- og gassleverandørindustrien på Sørlandet. NCE Eyde er etablert som en klyngeorganisasjon for prosessindustribedrifter i Agder. Usus er en næringsklynge for bedrifter i reiselivs-, opplevelses- og kulturnæringen i Agder og Telemark. IT-klyngen Digin består av små og mellomstore IKT-bedrifter på Sørlandet. Det er også en rekke andre viktige næringsklynger i regionen.
- Kommunikasjonene i Agder bedres, pendlingen over fylkesgrensen øker og antallet institusjoner som dekker hele regionen vokser.
- I partipolitikken på fylket har alle politiske parti slått sammen de to fylkesorganisasjonene til ett fylkesparti

I mange henseende jobbes det med at region skal være en felles region med forutsetninger for å jobbe sammen på tvers av de to gamle valgdistriktene. Utviklingen har pågått over lengre tid og er ytterligere forsterket på 2000-tallet. En sammenslåing av de to valgdistriktene vil være en naturlig følge av disse prosessene.

Samtidig med at styret mener en felles valgkrets for Agder er naturlig, så er et ufravikelig premiss for dette at Agder ikke mister representasjon av mandatfordeling til Stortinget sammenlignet med dagens ordning.

Styret mener også at man i størst grad bør søke mot en ordning som sikrer at lokale stemmer gir stemmer til lokale kandidater. Dagens løsning med utjevningsmandater kan gi en fordeling av mandater til Stortinget som ikke gjenspeiler stemmer i valgkretsen. F.eks har KrF rundt 12% oppslutning i de to valgkretsene i Agder og tre representanter til tinget (to utjevning). Arbeiderpartiet har 25% oppslutning men da kun 2 representanter. I Agder har altså KrFs velgere større innflytelse enn Arbeiderpartiets velgere. En ny valgordning bør lokale stemmer gi lokale kandidater. Derfor bør dagens utjevningsmandat omgjøres til distriktsmandat. Med samme begrunnelse bør også sperregrensen settes til valgdistriktet og ikke nasjonalt som i dag.

Til pkt 2: 16-års stemmerett ved kommune- og fylkestingsvalg

Barneombudet meiner det bør være stemmerett for 16-åringar

Grunnen til det er fordi Barneombudet meiner at

- unge har erfaring som lokalsamfunnet må bruke betre
- viss 16-åringar får stemme, må politikarar ta ungdom på alvor
- fleire som stemmer for første gang er mellom 18 og 20 år. Då har mange flytta fra heimstaden, og kanskje gløymt det som er viktig for ungdom.
- viss stemmerettsalderen blir senka, vil flere få moglegheit til å forandre ting som handlar om ungdom
- val handlar ikkje om å kunne mest mogleg, men om å ha ei mening. Det ein meiner når ein er 16 år er viktig, også for demokratiet.
- fordi 16-åringar er ferdig med 10 års skule og har lært nok om samfunnet til å kunne stemme på politikarar

Det er gode moment barneombudet tar opp, og Agder Arbeiderparti mener dette oppsummerer bakgrunnen for at vi vil spille inn at vi bør senke stemmerettsalderen. Slik vi ser det, er det viktig at vi i stimulerer til demokratisk deltakelse. Dersom det blir gitt stemmerett for 16 åringer, vil flere kunne være med å påvirke, gjennom politisk deltakelse, retningen kommunen/fylket tar. Dette kan og være med på å øke deltakelsen i politiske partier. Det vil også sikre en større bredde i velgermassen.

Til pkt 3: Fortsatt valg ved oppmøte

Agder Arbeiderparti mener at krav til oppmøte må videreføres. Frie valg er en forutsetning for demokratiet. Agder Arbeiderparti mener at mulighetene for digitale valg kan åpne opp for at valg blir gjort under press. Selv om det er slik at et elektronisk valg kan omgjøres dersom vedkommende avlegger stemme i stemmelokalet, mener vi at dette ikke er sikkert nok. Derfor ønsker vi å ha en prinsipiell holdning til dette med oppmøte på valgdagen.

Til pkt 4: Perioden for forhåndsstemmingen kortes ned fra fire til tre uker

Etter dagens valglov er det mulig å forhåndsstemme fra 10.august i valgåret og frem til senest siste fredag før valgdagen. Det vil si at perioden for forhåndsstemming er fire

uker. Det regnes at den intensive valgkampen begynner med Arendalsuken. Valgkampen begynner dermed etter at perioden for forhåndsstemming har begynt. Når perioden for forhåndsstemming er lengre enn perioden for den intensive valgkampen, betyr det at flere velgere stemmer før partiene har begynt valgkampen, og presser partiene til å starte valgkampen enda tidligere.

Vi ønsker at velgerne skal ha muligheten til å stemme etter at partiene har begynt valgkampene sine. På den måten har de mulighet til å bli kjent med de forskjellige partienes standpunkt og program før de avgir sin stemme. Ved å korte ned perioden på forhåndsstemmingen får partiene en bedre mulighet til å nå ut til samtlige velgere før de avgir sin stemme. Dette er hovedgrunnen til at vi foreslår at perioden for forhåndsstemming kortes ned fra tre til fire uker.

Det har også blitt sett på muligheten for å flytte valgdagen mot slutten av september, kontra dagens valgdag i begynnelsen av september. Etter valg er det kort tid fra konstituering til budsjett. Hvis valgdagen blir flyttet til slutten av september, vil denne perioden for konstituering og budsjettbehandling bli vesentlig kortere. En slik avkortning i tiden politikerne og administrasjonen har til rådighet etter valg, vil gjøre det vanskelig å løse konstitueringen og budsjettet arbeidet i valgårene.

Av de nevnte grunnene foreslår vi at perioden for forhåndsstemming kortes ned fra fire til tre uker.

Til pkt 5: Dagens ordning med ikke å kunne stryke navn på valglistene videreføres.

- Det kan kun stemmes positivt med å kummulere og/eller tilføre navn fra andre valglistes.
- Stryking har vist seg å være svært negativ. Det dobler effekten kontra dagens ordning og har store konsekvenser.
- Det er ofte krevende for kommunepartiene å sørge for kjønnsbalanse på valglistene og resultatet etter velgernes stryking rammer dessverre kvinnene hardest.
- Det negative fokuset stryking medfører gir større utfordringer med å få personer til å stille til valg.

Til pkt 6: Arealfaktoren må styrkes

I dag har vi en arealfaktor på 1,8 i avgjørelsen av distriktsmandater ved Stortingsvalg. Variasjoner i arealfaktoren får konsekvenser for fordeling av mandater mellom fylkene. Befolkningsmessig store fylker med lite areal får flere mandater dersom vi fjerner arealfaktoren, mens befolkningsmessig små fylker med stort areal taper på å fjerne arealfaktoren.

Styret mener det er viktig at arealfaktoren ikke svekkes, den bør heller styrkes. Det bør sikres god vekting mellom folkerike områder og representasjon fra distriktene. En ny valglov bør sikre like god, eller bedre, representasjon fra hele geografien i Norge.

Styrets innstilling: Forslaget vedtas og oversendes Årsmøtet i Agder AP.